

עירובין כב. (נקודתיים) עד כב: (משנה)

משנה יז:-יח.

המרחק המקסימלי (של פסין לביראות):

כי אם לא כן יש חשש שיבוא ללמוד מכאן היתר למקום אחר יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה.

ר' יהודה: עד בית סאתיים.

חכמים: כמה שירצה.

מרחק הפסין מהבור: 2 אמות. (וראה עוד בתוס')

האדם מתמקד בכל השטח שבין המחיצות. (ולכן חשוב שכל השטח לא יעלה על בית סאתיים)

הבנה א (בדעת ר"י) השיעור המקסימלי הנ"ל הוא של הבור והפסין.

הבנה ב (בדעת ר"י) השיעור המקסימלי הנ"ל הוא של הבור ללא הפסין.

האדם מתמקד בשטח הבור בלבד. (ולכן חשוב ששטח הבור לא יעלה על בית סאתיים)

אם הבנה זו היא הנכונה אז מחלוקת ר"י ורשב"א בברייתא היא:

ר"י: גם שטח בצורת מלבן של בית סאתיים אסור.
רשב"א: רק שטח ריבועי של בית סאתיים אסור.

אם הבנה זו היא הנכונה אז מחלוקת ר"י ורשב"א בברייתא היא:

ר"י: השיעור המקסימלי - בור ופסין.
רשב"א: השיעור המקסימלי - בור ללא פסין.

ברייתא

שני בתים משני צידי רה"ר:

ר' יהודה: ניתן להפוך לרה"י ע"י לחיים/קורות. (בקיעת הרבים לא מבטלת את המחיצות).

חכמים: לא ניתן להפוך לרה"י בדרך זו. (בקיעת הרבים מבטלת את המחיצות).

ר' יוחנן סובר שלא כחכמים. (ור' אלעזר כן סובר כחכמים - ע"פ כ.).

בגמ' התבאר כיצד ניתן ליישב את הסתירה בדעות התנאים.

משנה

דרך רה"ר שעוברת בתוך פסי הביראות:

ר' יהודה: בקיעת הרבים מבטלת את המחיצות (ויסלקנה לצדין).

חכמים: בקיעת הרבים לא מבטלת את המחיצות (ודין המקום עדיין כרה"י).

תל המתלקט (=מעלות ומורדות):

לחכמים: נחשב רה"י [במקרה פה ק"ו שבקיעת רבים לא משפיעה, כיוון שפה לא נוח התשמיש לרבים].

לר' יהודה: נחשב רה"ר [כמו הדין הנ"ל - בקיעת רבים משפיעה].

ע"פ ביאור תוס' ד"ה דילמא ותל ורש"י ד"ה יהושע.

אך מודה ר"י במעלות ומורדות שבא"י [שבילי בית גילגול] (שזקוף ביותר) שנחשב רה"י. (כי יהושע מסר ליחיד כל מקום שתשמישו לא נוח כלל).

עירובין כב: (משנה) עד כג: (11 שורות מלמטה)

ביאורי מושגים
בית סאתיים: שטחה של חצר המשכן. מאה אמה אורך על חמישים אמה רוחב (5000 אמות מרובעות). נקרא בית סאתיים, לפי שהוא שטח הראוי לזריעת סאתיים תבואה (26.5 ליטר).
 "שיעור זה נתנו חכמים לכל היקף מתוקן ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחיצה שאין בה שתי וערב... ולהיקף שלא הוקף לדירה" (רש"י) שבמידה שקיים שיעור זה הרי דין המקום ככרמלית ואסור בטילטול ד' אמות. [וראה להלן את דעת ר"ע שסובר שהשיעור בהלכות שבת מועט קצת משיעור זה]

משנה

לאיזה סוג בור/באר עושים פסין?
 ר"ע: בור הרבים, באר הרבים, באר היחיד.
 ר' יהודה בן בבא: באר הרבים בלבד.

ולשאר הסוגים צריך לעשות מחיצה. (ראה תוס', רש"י, רש"ש)

שמואל פסק הלכה כר' יהודה בן בבא. [ומתוך פסקי שמואל הודגש שעושים פסין דוקא לבאר ודוקא לשל רבים] (וראה תוס')

כי יש כאן תרתי למעלותא. (מים חיים שלא פוסקים, וגם אם ייפסקו יש כאן רבים שמזכירים זה לזה)

משנה

שטח של גינה וקרפף עד בית סאתיים - מתי דינו כרה"י?
 ר' יהודה בן בבא: רק אם הוקף לדירה (וראה תוס').
 ר' יהודה: כאשר יש בו בור שיח ומערה (וכ"ש אם הוקף לדירה).
 ר"ע: תמיד דינו כרה"י (ואין צורך בכל הנ"ל).
מה המבנה הנדרש של שטח בית סאתיים (כדי שייחשב כרה"י)?
 ר' אליעזר: ריבוע.
 ר' יוסי: גם מלבן (שהאורך עד פי שניים מהרוחב).
שמועותיו של ר' אלעאי מר' אליעזר (שלא מצא להם חבר)
 1. אפילו שטח שלמעלה מבית סאתיים - אינו צריך להיות מוקף לדירה.
 2. אחד מאנשי חצר ששכח ולא עירב, וביטל את רשותו שבחצר (בלבד) - מותר לשאר אנשי החצר לטלטל מביתו.
 3. יוצאים בעקרבונין לשם מרור בפסח.

מהו שטח המקום המקסימלי במדויק?
 לר"ע: שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים (=4993.78 אמה מרובעות).
 לחכמים (מהמשנה ב-יח.): בית סאתיים (=5000 אמה).

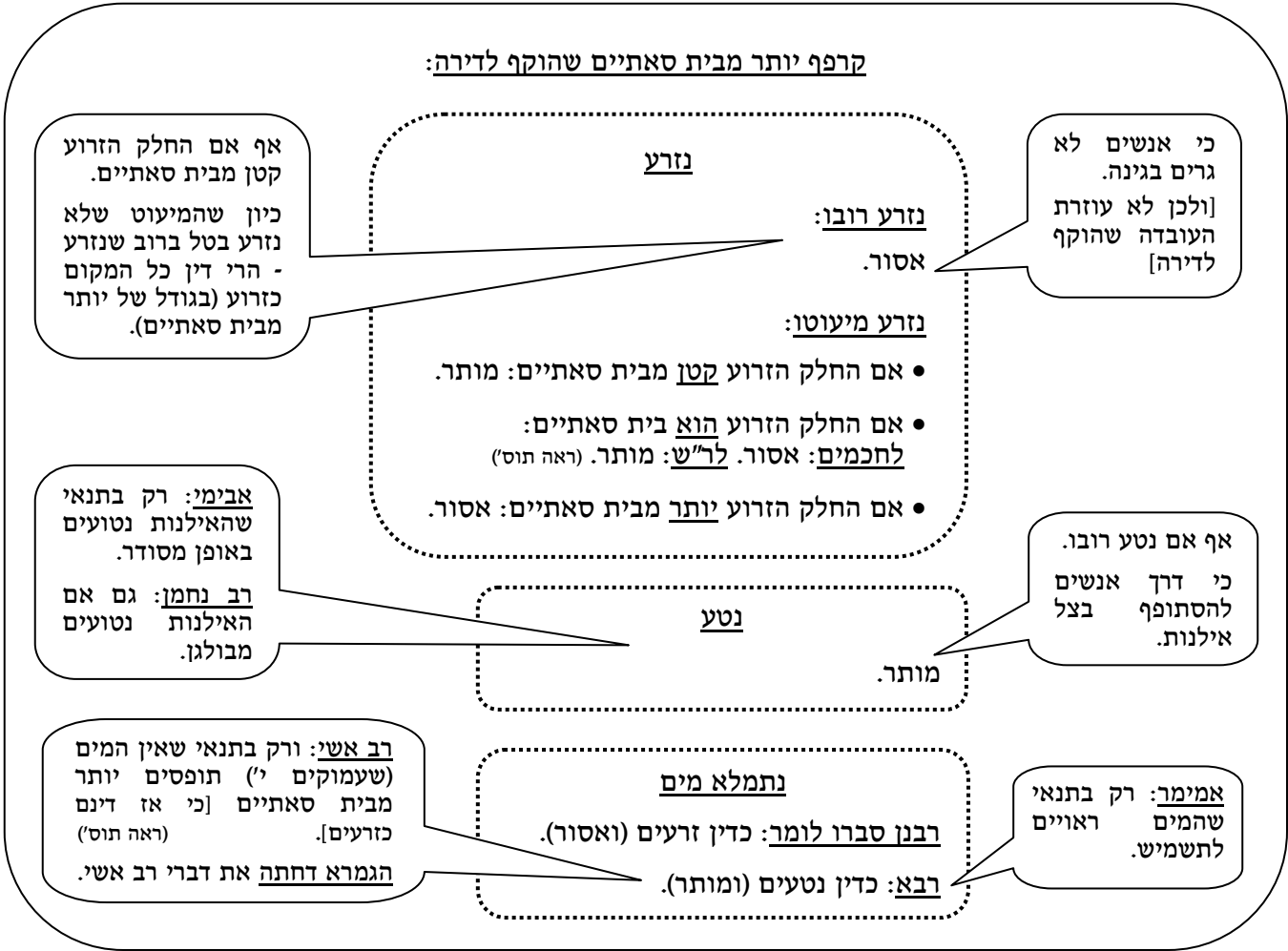
שמואל פסק הלכה כר"ע וקר' יוסי.

הגמרא מגיה את דברי המשנה לאור דברי הברייתא: ר"א: המבנה הוא גם מלבן.

לאור זאת הגמרא מבארת שהמחלוקת היא: ר"א: לכתחילה מלבן. ר"י: לכתחילה ריבוע. (ראה פירוש אחר בתוס')

עירובין כג: (10 שורות מלמטה) עד כה. (שורה 2)

ביאורי מושגים
 טומאת מדרס: הזב הוא אב הטומאה והוא מטמא כלים המיוחדים לשכיבה או לישיבה או לרכיבה, ועושה גם אותם אב הטומאה, לטמא אדם וכלים. הזב מטמא כלים אלו ב-5 דרכים (הנקראים "מדרס"): עומד, יושב, שוכב, נתלה ונשען.

הכלל הוא:
הוקף ולבסוף פתח - לא מועיל (כי ההיקף לא היה לשם דירה).
פתח ולבסוף הוקף - מועיל (כי ההיקף היה לשם דירה).

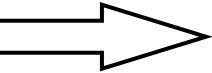
כיצד ניתן להכשיר קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה (ואחרי כן בנה אצלו דירה)?
פורץ בו פירצה יותר מי' אמות וגודרו ומעמידו על י' אמות. (ראה רש"ש)

כיוון שפירצה עד י' נחשבת פתח ולא פירצה.

פרץ אמה וגדר אמה ופרץ אמה וגדר אמה עד שהשלימו ליותר מי' - גם מועיל (כי פנים חדשות באו לכאן).

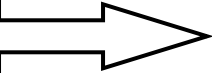
המקרה:
 רחבה שצידה האחד פתוח למבוי שבעיר וצידה השני לשביל של כרמים (שצידו השני של השביל מסתיים בשפת הנהר).
הבעיה:
 דין הרחבה ככרמלית, וכיוון שהמבוי והשביל פרוצין במלואן לרחבה הרי אף הם אסורים. - כיצד ניתן להכשיר את הטלטול?

דחיה:
 לא אפשרי טכנית (כי הגדר של אבנים וקשה לשרם).

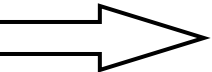
פתרון (ברש"י):
 לפרוץ פירצה יותר מ' ברחבה ולגודרה לשם דירה.

דחיה:
 שפת הנהר כבר גבוהה י' ואין משמעות למחיצה שתיבנה מעליה.

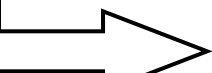
פתרון:
 לעשות מחיצה של קנים לשם דירה בקצה השביל על שפת הנהר.

דחיה:
 לא אפשרי טכנית (הגמלים צריכים לעבור דרך שם).

פתרון:
 לעשות צורת הפתח בקצה השביל שבצד הרחבה.

דחיית רבא:
 עלולים לטעות ולהכשיר באמצעות לחי אחד שביל של כרמים שאף צידו השני מפולש.

פתרון אביי:
 לעשות לחי בקצה השביל שבצד ברחבה (ומתוך שמועיל לשביל כך יועיל גם לרחבה).

ואז:
 טלטול בתוך העיר ובתוך הרחבה (ובתוך השביל - תוס') - מותר.
 אך טלטול מהעיר לרחבה - נחלקו האמוראים האם לגזור בגלל מקרה בו יש דיורין ברחבה (שאם לא עירבו - אסור).

פתרון רבא:
 לעשות לחי בקצה המבוי שבצד הרחבה (ומתוך שמועיל למבוי כך יועיל גם לרחבה).

עירובין כה. (שורה 2) עד כה: (5 שורות מלמטה)

ביאורי מושגים

פי תקרה יורד וסותם: במקרים מסוימים אנו רואים כאילו חודה של התקרה נמשך ויורד למטה ומגיע עד לקרקע (אף שבפועל אין שם מחיצות אמיתיות). ולכן, חלל שמתחת תקרה ללא מחיצות, נחשב כרשות היחיד. (אך ראה את פרטי הדינים בשו"ע ססא/ב)

קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה

מה הדין כאשר מיעט את השטח (לפחות מבית סאתיים) באופנים הבאים?

באמצעות נטיעת אילנות:

לא מועיל (כי דרך קרפף להיות בו אילנות).

בנה בו עמוד גבוה י':

אם רוחבו ד' ומעלה - מועיל.

אם רוחבו מג' עד ד' - סתמא דגמרא: נחלקו בזה רבה ורבא.

רב שימי: מועיל לכו"ע.

אם רוחבו פחות מג' - סתמא דגמרא: לא מועיל לכו"ע.

רב שימי: נחלקו בזה רבה ורבא.

הרחיב את עובי הכתלים באמצעות טיט (ובכך נתמעט השטח מבית סאתיים):

אם יכול הטיט לעמוד בפני עצמו - מועיל.

אם הטיט לא יכול לעמוד בפני עצמו - נחלקו בזה רבה ורבא.

אם קירה את השטח העודף על בית סאתיים:

רבה: לא מועיל.

ר' זירא: מועיל (כי פי תקרה יורד וסותם, והרי השטח הנוטר התמעט מבית סאתיים).

הגמרא מבארת שייטכן ששניהם מודים שאומרים פי תקרה יורד וסותם בדרך כלל, אך פה מדובר בתקרה משופעת (ראה גם בתוס') ולכן נחלקו אם אף בזה אומרים.

קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה

מה הדין כאשר הקיף מחדש לשם דירה באופנים הבאים?

הרחיק מאחד הכתלים ועשה מחיצה חדשה לשם דירה:

אם הרחיק ד' ומעלה - מועיל.

אם הרחיק מג' עד ד' - סתמא דגמרא: נחלקו בזה רבה ורבא.

רב שימי: מועיל לכו"ע.

אם הרחיק פחות מג' - סתמא דגמרא: לא מועיל לכו"ע.

רב שימי: נחלקו בזה רבה ורבא.

אם אחת הדפנות היתה הגובה הטבעי של התל:

עשה מחיצה במרחק ד' מן התל - מועיל.

עשה מחיצה במרחק פחות מג' מן התל או על שפת התל -

רב חסדא: מועיל.

רב המנונא: לא מועיל.

אורך המחיצה החדשה:

מאירי: ד' טפחים.

רא"ש: יותר מ' אמות.

ריטב"א: כנגד כל המחיצה הראשונה.

ריטב"א: מכיוון שהתל

הוא כותל העשוי מאליו

סובר רב חסדא שאם עשה

מחיצה מועיל.

כי הרי סוף סוף הוא דר

באוויר המחיצה שיוצרת התל.

אם נבלעה מחיצת התל,

ואז קיימת רק המחיצה

שבנה (העליונה) - מועיל.

תל (שגובה י' וגודלו יותר מבית סאתיים) - מודה רב המנונא שאם עשה מחיצות על שפת התל עצמו שמועיל (כי מי שדר על התל דר באוויר מחיצות אלו). (ראה תוס')

מקרים נוספים:

קרפף בית סאתיים (שלא הוקף לדירה) שנפרץ במלואו לחצר:

אסור.

פרדס יותר מבית סאתיים שמחיצה אחת שלו היתה כותל של בית (שהוקף לדירה) ונפל כותל זה:

אסור.

לא ניתן לסמוך על הכותל השני של הבית שממול, כיוון שלא נעשה לשם הפרדס.

לחכמים: אויר חצר (ואויר מקום מחיצות) מגדילו ועושהו יותר מבית סאתיים.

לר"ש: אויר מקום מחיצות מגדילו ועושהו יותר מבית סאתיים.

לר"ש אויר חצר לא מגדילו ואוסרו, כיוון שלדעתו מותר לטלטל מחצר לקרפף, ולכן אויר החצר זה אויר המותר לו.

עירובין כה: (4 שורות מלמטה) כו: (סוף הפרק)

על פי הפירוש הראשון ברש"י

